

BIEDRĪBAS CENTRS MARTA 2022. GADA PĀRSKATS

Rīga, Liepāja, Rēzekne

www.marta.lv

KARA GADS UKRAINĀ

Palīdzība. Sāpes. Varonība.

“Mēs nevaram ļauties asarām. Mums ir jārīkojas, lai varam sniegt atbalstu”, Krievijas uzsāktā kara Ukrainā pirmajā dienā teica Natālija, viena no Centra MARTA sadarbības partnerēm.

Centram MARTA ir izveidojusies sena sadarbība ar Austrumukrainas pašvaldībām, kuras vada sievietes. Kara pirmajās dienās bija svarīgi sniegt drošību, ka rīkosimies, lai nodrošinātu nepieciešamo palīdzību.

Psihoemocionālo atbalstu Austrumukrainas iedzīvotājiem Centra MARTA speciālisti sadarbībā ar Krīžu un konsultāciju centru Skalbes uzsāka sniegt martā.

Līdz decembrim tika sniegtas 538 psihologa konsultācijas, kas nodrošināja pašnāvību risku mazināšanos, atbalstu akūtos mentālās veselības stāvokļos, pieņemamo lēmumu pārskatīšanu ar mērķi nodrošināt klienta veselību un drošību.

Saņemtā palīdzība sniedza iespēju rast psihoemocionālus resursus, lai realizētu nepieciešamas pārmaiņas ikdienā, piemēram, pārcelties uz drošākiem reģioniem, meklēt atbalstu, kā arī sniegt atbalstu apkārtējiem.

Kara pirmajos mēnešos ar Riga Tech girls Uzņēmēji Mieram, MADARA, Donor Direct, Circle-K un individuālo ziedotāju atbalstu tika novirzīti 90 000 EUR Ukrainas organizācijām Mariopolē, Starobiļskā, Hersonā, Konstantinovkā un Kijivā.

Lai dokumentētu kara noziegumus un seksuālo vardarbību militāro konfliktu zonās, tika izveidotas vadlīnijas Ukrainas armijas daļām Kijivas apgabalā un Ukrainas sociālā dienesta sociālajiem darbiniekiem.

Darbam ar cietušajiem, dokumentējot kara noziegumus un seksuālo vardarbību, tika apmācīti 520 speciālisti - izmeklētāji, sociālie darbinieki, operatīvie darbinieki, psihologi, Ukrainas Drošības dienesta darbinieki.

Gada laikā regulāri tika pārskatītas vajadzības, atsaucoties mainīgajai situācijai kara skartajos reģionos.

Tika izveidota platforma mobilo tālruņu lietojumprogrammas sistēmas izveidei.

Par notikumu kļuva rehabilitācijas centra atklāšana Ivanofrankivskā novembrī, kad Latvijas vēstnieks Ilgvars Kļava pateicās Centram MARTA un sadarbības organizācijai "Eleos-Ukraine" par nozīmīgā projekta realizāciju, kas sniegs palīdzību sievietēm, kas cietušas no Krievijas armijas pastrādātajiem seksuālās vardarbības noziegumiem. Vēstnieks uzsvēra, ka "projekts paredz Latvijas speciālistu izstrādātās metodikas piemērošanu darbā ar cietušajiem".

Rehabilitācijas centrā vienlaicīgi var uzturēties līdz 30 sievietēm, nodrošinot patvērumu, sociālo, psiholoģisko, juridisko un medicīnisko palīdzību.

Projekta ietvaros izveidota un apmācīta speciālistu komanda.

Sadarbībā ar partneriem Ukrainā tika atvērta uzticības tālruņa līnija seksuālo noziegumu un spīdzināšanas upuriem, kas nodrošina konsultācijas, psiholoģisko palīdzību un informāciju. 2022. gada četros mēnešos palīdzību saņēmušas vairāk kā simts sievietes, kas cietušas no seksuālās vardarbības kara laikā.

Sieviešu tiesību nodrošināšana Ukrainā ir viena no prioritātēm, sniedzot atbalstu sievietes aktīvismam ANO Drošības padomes rezolūcijas "Sievietes, miers un drošība" ietvaros. Centra MARTA partneri sievietes tiesību aizsardzībā Ukrainā ir Sieviešu Informatīvais un Konsultāciju centrs (SIKC) un sabiedrisko organizāciju tīkls "Pasaule apvieno Ukrainas sievietes" (MOJU).

Neaizmirstamas ir dienas, kad Latvijā studiju vizītē ieradās Ukrainas sievietes tiesību aktīvistes.

"Mēs esam atbildīgas, lai Krievijas kara noziegumi nepaliek noklusēti, lai tie tiek dokumentēti un nonāk tiesā", saka Anastasija Neņka no Eleos-Ukraine.

Palīdzības darbs Ukrainai ir ļāvis Centra MARTA komandai piedzīvot jaunu savas profesionalitātes un iespēju līmeni, apvienojot atbalstītājus un jomas ekspertus.

"Personīgi man sākās jauna un citādāka dzīve. Karš un enerģijas krīze izgaismoja gan pasaules, gan Latvijas stiprās un arī vājās vietas", Jeļena Kaļņičenko, Centra MARTA biroja administratore.

PAKALPOJUMI

Skaitļi un tendences. Notikumi.

Vardarbības novēršana

2022. gadā Centrā MARTA Rīgā, Liepājā un Rēzeknē palīdzību saņēma 664 personas – sievietes, vīrieši un bērni no Latvijas, kā arī Ukrainas kara bēgļi. Rīgā – 338, Liepājā – 269 un Rēzeknē – 57 personas.

Lielākais klientu skaits Centrā MARTA ir sievietes vecumā no 18 līdz 81 gadam, procentuāli visvairāk 36 – 45 gadus vecas sievietes. 98% gadījumos vardarbības veicējs ir vīrietis - laulātais, partneris, bijušais laulātais vai partneris, dēls, tēvs, patēvs, patēva dēls. 2% gadījumu vardarbības veicēja ir sieviete, parasti māte.

Dominējošais vardarbības veids ir fiziska un emocionāla vardarbība, kam seko seksuālā, ekonomiskā vardarbība un vardarbīga kontrole.

Centrs MARTA nodrošina sociālā darbinieka, jurista, psihologa, psihologa bērniem konsultācijas, kā arī jauniešu mentoru un līdzgaitnieku atbalstu Atbalsta grupās.

Kvalitatīva pakalpojuma sniegšanai vislielākais nepieciešamo konsultāciju skaits ir psiholoģiskā atbalsta nodrošināšanai, kam seko sociālā darbinieka un jurista konsultācijas.

Juridiskās palīdzības ietvaros nodrošināta pārstāvība tiesas sēdēs, prasības pieteikumu par laulības šķiršanu sagatavošana, pieteikumi tiesai pagaidu aizsardzības piešķiršanai, iesniegumi policijai par pagaidu aizsardzības pārkāpšanu, bērnu dzīvesvietas noteikšanu, saskarsmes tiesībām un aizgādību, klientu pavadīšana uz policiju, sarakstes un komunikācijas ar bāriņtiesām veicināšana, sagatavoti iesniegumi tiesai par uzticības personas pieaicināšanu, saziņa ar policiju un prokuratūru.

Centra MARTA darbība 3 lielajās Latvijas pilsētās nodrošina pakalpojuma pieejamību reģionu iedzīvotājiem.

Tā Rēzeknes filiālē vērsās klienti no Gulbenes, Balviem, Rēzeknes un Rēzeknes novada, Ludzas, Viļāniem, Varakļāniem, Krāslavas, Daugavpils, Smiltenes, arī Rīgas. Pakalpojumi sniegti arī Latvijas klientēm, kuras dzīvo ārpus Latvijas.

Speciālistu konsultācijas tiek sniegtas gan klātienē, gan attālināti, gan pārstāvēt klientus tiesā un piemērojoties katra klienta individuālajām vajadzībām.

Izpratne par vardarbību un tās novēršanas mehānismiem dažādos Latvijas reģionos joprojām ir atšķirīga.

“Vardarbība ģimenē nav pietiekami apzināta, tās risināšanai trūkst gan institucionālās, gan cilvēkresursu kapacitātes, gan joprojām jūtams sociālais spiediens – aizspriedumi, upura vainošana un kaunināšana, ciešanas kā individuālajā pieredzē balstīts uzskats, agras laulības, sabiedrības klusēšana – tas viss veido augsni vardarbībai.

Mudinot cietušos meklēt palīdzību, ir kopīgi jāstrādā pie sabiedrības informēšanas un vienotā redzējumā sakņotas publiskās komunikācijas,” Alīse Potaša, Centra MARTA Rēzeknes filiāles vadītāja.

Līga, 32 gadi

Dzīvo Kurzemes pilsētā

Līga bija ļoti nedroša un nepārliecināta. Viņa šaubījās par situāciju ģimenē – vai tiešām kaut kas ir nepareizi? Bet viņa zināja, ka ir ļoti nelaimīga un bija domājusi par pašnāvību. Līga pārcēlās uz Kurzemi, tur viņa apprecējās un viņai piedzima 2 bērni. Dēlam ir 7 un meitai 3 gadi.

Līga nestrādāja, viņas vīrs nodrošināja ģimeni, jo uzskatīja šo modeli par pareizu. Līga teica, ka vīrs pret viņu izturas kā pret “grīdas lupatu” - vienmēr neapmierināts, izsaka aizrādījumus, pazemo. Joka pēc vīrs mēdza Līgu pagrūst, spert vai mest ar kādu priekšmetu.

Brīdī, kad vīrs bērnu klātbūtnē mēģināja žņaugt Līgu, viņa saprata, ka neturpinās šādi dzīvot.

Pirmajā konsultācijā Līga juta bezcerību un bezspēcību, viņa baidījās no vīra un baidījās par bērnu nākotni.

Psihologa konsultācijas palīdzēja celt pašapziņu un ticību sev, sociālā darbiniece palīdzēja saprast Līgas iespējas mainīt savu situāciju. Līgas vīrs, uzzinot, ka viņa vērsusies pēc palīdzības, kļuva vēl agresīvāks.

Jurists palīdzēja Līgai iesniegt tiesā prasības par laulības šķiršanu, par bērnu dzīves vietas noteikšanu, par bērnu saskarsmes tiesībām un uzturlīdzekļiem.

Ir uzsākts process. Bāriņtiesa nav atzinusi, ka Līgas vīrs ir vardarbīgs. Pagaidām situācija nav atrisināta – dēls dzīvo pie tēva, kurš manipulē un liedz Līgai tikties ar savu bērnu.

Līga ir apņēimīga turpināt cīņu par saskarsmes tiesībām ar savu dēlu un saprot, ka, vērsoties pēc atbalsta, viņa ir glābusi sevi un aizstāvējusi arī savu bērnu intereses.

Grūtības sadarbībā ar institūcijām un to speciālistiem, kuri nevēlas sadarboties un nespēj saskatīt prioritātes, atšķirt līdzekļus un mērķus, ir nozīmīgs šķērslis vardarbības novēršanai un ieilgušajai tolerancei pret vardarbības veicējiem.

Nepieciešamība sadarboties ar institūcijām un cilvēkiem, kuri ne vien negrib sadarboties, bet arī nespēj ieraudzīt un saprast jomas prioritātes un jauc līdzekļus ar mērķiem.

Pieaug to klientu skaits, kuri palīdzību vēlas saņemt anonīmi. Klientiem, kuri vēlas palikt anonīmi vai izjūt bailes no konfidencialitātes pārkāpumiem, īpaši reģionos, arī baidoties no baumām - citi *redzēs, ka nāku uz konsultācijām*, palīdzība tiek sniegta par ziedotāju līdzekļiem vai projektu ietvaros.

Anonimitāte ir svarīga, tieši uzsākot vardarbīgu attiecību pārtraukšanu, lai rehabilitācijas laikā klientam palīdzētu ne tikai psiholoģiski, bet arī iedrošinātu uzticēties valsts un tiesībsargājošām institūcijām, risinot juridiskus jautājumus un saņemot valsts atbalstu.

Viktorija, 27 gadi

Dzīvo kādā no Latgales pilsētām

Ir pagājis tieši pusgads, kopš Viktorija vērsās Centrā MARTA pēc palīdzības.

Viktorija 5 gadus bija dzīvojusi vardarbīgās attiecībās ar vīrieti.

Ikdienā Viktorija tika pazemota un noniecināta. Ar laiku viņa sāka ticēt, ka tiešām nav neko vērtā. Viņa piedzīvoja fizisku vardarbību, arī seksuālu vardarbību, jo tika spiesta izpildīt partnera vēlmes, viņas finanses un saziņa ar tuviniekiem tika pilnībā kontrolētas.

Viktorijai bija bail un viņa pieņēma upura pozīciju. Kad partneris Viktoriju atkal vilka aiz matiem pa viņas dzīvokli meitiņas klātbūtnē, sieviete saprata, ka viņai ir jāmeklē palīdzība. Tuvinieki neticēja Viktorijas stāstītajam.

Viktorija piezvanīja uz Centru MARTA. "Es sapratu, ka vairs neesmu viena, jo man tic, mani saprot un man palīdzēs."

Viktorijai atlika ilga un sarežģīta darbs ar sevi un savām bailēm, mācoties dzīvot no jauna.

Anonīmais patvērums.

Vajadzības un realitāte

Situācijās, kad sievietes un viņu bērni piedzīvo vardarbību, kur ir augsts dzīvības apdraudējuma risks vai personas, kuras ir kļuvušas par cilvēku tirdzniecības upuriem, ir nepieciešams anonīmais patvērums.

"Varmākas atrod veidu, kā ietekmēt sievieti, kā panākt, lai viņa turpina baidīties par sevi un bērniem. Tieši tāpēc ir svarīgi, ka tā vieta, kur sieviete atrodas augsta dzīvības apdraudējuma gadījumā, ir slepena un ka vardarbības veicējs tai nevar piekļūt," Iluta Lāce, Centra MARTA vadītāja.

Latvijā krīzes dzīvokļi joprojām ir problēma. Valsts pagaidām šādu pakalpojumu nepiedāvā un esošajos krīzes centros parasti ir dažādi nosacījumi.

Centrs MARTA 2022. gadā iegādājās dzīvokli, kas kalpo anonīma patvēruma vajadzībām. Centra MARTA rīcībā ir 2 krīzes dzīvokļi, kuros 2022. gadā izmitinātas 6 personas.

Atbalsta grupas

Kopība

Vairāk kā 50 sievietes piedalījušās Atbalsta grupās Rīgā, Rēzeknē un Liepājā. Atbalsta grupas emocionālajam atbalstam un kopības sajūtai organizētas arī jauniešiem un

Ukrainas sievietēm. Projektu ietvaros bijusi iespēja arī piedalīties vizuāli plastiskās mākslas, deju un kustību terapijas nodarbībās.

Marta, 42 gadi

Dzīvo reģiona pilsētā

Centrā MARTA saņēmu juridisko un psiholoģisko palīdzību. Man piedāvāja piedalīties atbalsta grupā. Svarīgi, ka atbalsta grupai varēju pieslēgties attālināti.

Satiekot citas sievietes, kas ir cietušas no emocionālas un fiziskas vardarbības, es jutos daudz labāk, jo mēs dalījāmies stāstos, kā katra pa savam esam risinājušas sarežģītās situācijas.

Es jutos starp savējiem, saprasta un uzklausīta.

Man šī grupa deva jaunu pieredzi un atziņu, ka ne vienmēr tas velns ir tik šausmīgs, kā to mālē. Vaina nav manī un es neesmu iemesls sliktai attieksmei.

Rūpes par sevi kā pienākums

Riski un atbalsts

“Tas, kas motivē ikdienas darbam, ir laimīgs klients, bet ikdienā strādājot ar citu sāpēm, pastāv liels izdegšanas risks,” Sandra Pleikšne, Centra MARTA Rēzeknes filiāles administratore.

Covid krīzes un Krievijas izraisītā kara apstākļos, strauji augošās inflācijas situācijā, ievērojami paplašinājās cilvēku skaits, kam bija vajadzīga palīdzība un atbalsts. Tieši profesionālās prasmes sarunāties ar šiem cilvēkiem, nomierināt viņus, palīdzēt atrast risinājumus, neļaut sociālajai spriedzei reaģēt destruktīvos veidos, Centra MARTA speciālistiem ir prasījis papildus prāta, gribasspēka, emocionālo un fizisko piepūli.

“Protams, ir iegūta jauna un vērtīga pieredze, bet esam arī sapratuši darbinieku iekšējos limitus un rezerves, ko nedrīkst pārvērtēt,” Irina Mazurika, Speciālistu komandas vadītāja.

Lai sniegtu atbalstu speciālistu komandai konkrētās darba situācijās, palīdzētu noteikt profesionālās robežas, noturētu profesionālo efektivitāti, mazinātu stresu un izdegšanu Centrā MARTA ir nodrošinātas kovīzijas un supervīzijas.

“Priecē kolektīva mikro atmosfēra. Priecē misija, ko dara Centrs MARTA. Iepazīstoties ar klientu un viņa dzīves situāciju ir drūmi, bet kad speciālisti ievieš gaismu, prieku, smaidu, optimismu, tu saproti, ka tavš darbs padara vieglāku kāda dzīvi,” Kristaps Gailis, Centra MARTA Rēzeknes filiāles jurists.

Cilvēku tirdzniecība

Paveiktais un izaicinājumi

Centrā MARTA 2022.gadā rehabilitācijas pakalpojumi nodrošināti 6 cilvēku tirdzniecībā cietušām sievietēm.

4 sievietes bija cietušas no seksuālās ekspluatācijas. Sievietes seksuālajai ekspluatācijai nodeva viņu partneri, nepilngadīgu meiteni savervēja draudzene un vienu sievieti ekspluatēja suteners.

Tikko pilngadību sasniegusi meitene tika savervēta pornogrāfisku materiālu filmēšanai.

Darba ekspluatācijā bija cietusi bēgle no Baltkrievijas.

Cietušās sievietes bija vecumā no 18 līdz 44 gadiem.

Tikai 4 no cietušajām, kuras saņēma rehabilitācijas pakalpojumus Centrā MARTA, piekrita sadarboties ar tiesībsargājošām iestādēm.

Anna, 32 gadi

Dzīvo galvaspilsētā

Annai bija liels kauns un viss, ko viņa ļoti pieticīgi gribēja - maksimāli klusi un pretimnākoši izšķirties ar vīru, kurš viņu seksuāli ekspluatēja.

Annas vīrs pārkāpa pagaidu aizsardzību un iesniedza pretprasību tiesā.

Pēc konsultācijām Centrā MARTA Anna bija gatava izrādīt iniciatīvu, izvirzīt argumentus un savas prasības. Annas vīra advokāte atsauca pretenzijas. Tajā brīdī Anna sajuta spēku un motivāciju, viņa nepieņēma situācijas, kas pārkāpa viņas robežas un spēja pretoties varmākam.

Pēc rehabilitācijas pakalpojumu perioda beigām Anna pati risina savu situāciju un ir saņēmusi sev pienākošos kompensāciju.

2022.gadā turpinājās darbs ar agrāk identificētiem darba ekspluatācijas upuriem, kuriem tika piešķirts atbalsts kriminālprocesa laikā, kas ietver klientiem nepieciešamās speciālistu konsultācijas.

Centrs MARTA joprojām saskaras ar situācijām, kad cilvēku tirdzniecībā cietušas personas tiek aizturētas un sodītas par pārkāpumiem, kurus piespieduši veikt šo cilvēku izmantotāji. Tās ir zādzības, kuras veikt piespiež varmāka vai narkotiku lietošana, kuru piespiež suteneri. Centrs MARTA plāno rīkoties, lai tiktu izstrādāti mehānismi šādu gadījumu novēršanai.

Latvijā joprojām ir grūtības atpazīt cilvēku tirdzniecības upurus, kas liedz cietušajiem pienākošos rehabilitāciju un apdraud viņu sociālo funkcionēšanu un spēju iekļauties sabiedrībā.

“6 mēneši rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai ir pārāk īss laiks, jo mēdz būt, ka vienas lietas ierosināšana un izskatīšana var būt ilgāka. Turklāt, jo garāks būs pakalpojumu periods cilvēku tirdzniecības upuriem, jo noturīgāki būs rezultāti un klientiem nebūs sajūta par nepabeigtu rehabilitācijas procesu,” Lauris Bočs, Centra MARTA jurists.

Centra MARTA Informatīvais tālrunis

Centrā MARTA darba dienās darbojas Informatīvais tālrunis.

Saņemtie zvani liecina, ka joprojām cilvēki visbiežāk meklē konsultāciju dažādās savas dzīves situācijās, kas neietilpst organizācijas sniegtajos pakalpojumos, piemēram, izmitināšana, aizbildniecība un mantas dalīšana, laulības šķiršana gadījumos, kad sievietē necieš no vardarbības.

Centra MARTA Informatīvā tālruņa operatore atbild vardarbības gadījumos, visvairāk zvanu tiek saņemti emocionālas un fiziskas vardarbības gadījumos, jautājumos par pagaidu aizsardzības piešķiršanu un laulības šķiršanu vardarbības situācijā.

INTEREŠU AIZSTĀVĪBA

Līdzdalība procesos

Lai ne tikai reaģētu uz vardarbības sekām, bet risinātu arī vardarbības cēloņus, kopš 2021. gada 1. jūlija spēkā ir tiesību normas, kas varmākam nosaka pienākumu apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai, lai novērstu vai mazinātu turpmākus vardarbības riskus.

Tika prognozēts, ka šis līdzeklis pagaidu aizsardzībai pret vardarbību tiks plaši piemērots, taču 2022. gada nogalē kļuva zināms, ka **tikai 30% gadījumu** tiesnesis lēma par pagaidu aizsardzību cietušajai personai, nosūtot varmāku uz rehabilitāciju.

Pienākums varmākam apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai noteikts ar mērķi novērst vai mazināt turpmākus vardarbības riskus, palīdzot apzināt fiziskās un emocionālās vardarbības sekas un mazināt vardarbību pret partneri un bērniem.

Kopš 2022. gada februāra spēkā stājās grozījumi, kas policijai ļāva nošķirt varmāku bez cietušās personas iesnieguma. Līdz februārim policijas darbinieks lēmumu par nošķiršanu varēja pieņemt tikai uz aizsargājamās personas rakstveida iesnieguma pamata.

“Bieži ir gadījumi, kad vardarbība turpinās ilgstoši, jo upuris dzīvo bailēs, ka pēc iesnieguma policijā kļūs vēl sliktāk. Līdz ar to policijas rīcības iespējas ir ierobežotas. Arī cietušā tuvinieki ir bezspēcīgi, vērojot vardarbību, kas nebeidzas. Šie likuma grozījumi ļauj policijai rīkoties, “ Iluta Lāce, Centra MARTA vadītāja.

Ir svarīgi, ka policijai ir tiesības veikt pirmo soli, bet būtiska ir arī tālākā cietušā rīcība - mērķtiecīga sadarbība ar dienestiem un palīdzības sniedzējiem, kā arī iespējas izvērtēšana vērsties tiesā ar pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, lai būtu iespējams situāciju novest līdz taisnīgam regulējumam.

2022. gadā Centra MARTA speciālisti ir nodrošinājuši vairāku simtu speciālistu apmācību Latvijā, Igaunijā, Kirgizstānā un Uzbekistānā pēc izstrādātā mācību moduļa par vardarbības atpazīšanu un palīdzību cietušajiem <https://www.lm.gov.lv/lv/media/8377> Organizēti semināri, publiski pasākumi un konferences, lai izglītotu par vardarbības problemātiku, cilvēku tirdzniecības atpazīšanu un novēršanu.

Jaunums

Aizvien biežāk uzņēmumi, pašvaldības un nevalstiskās organizācijas Centrā MARTA vērsas pēc zināšanām par dzimumu līdztiesību, kā arī vardarbības un seksuālās ekspluatācijas prevenciju.

2022. gads bija 14. Saeimas vēlēšanu gads, kad Centrs MARTA, kā vienmēr, aicināja BALSOT PAR SIEVIETI!

Rīgā, Cēsīs, Iecavā, Liepājā un Rēzeknē notika tikšanās un diskusijas ar deputātu kandidātiem, Centra MARTA pārstāvji tikās partijām, lai runātu par dzimumu līdztiesības principu ievērošanu partiju priekšvēlēšanu programmās.

Centrs MARTA aicināja balsot:

- par nacionālo drošību un tiesiskumu;
- par sievietes drošību un tiesībām;
- par dzimumu līdztiesību.

Jebkura politikas joma un nozare ir tieši saistīta ar sievietes iespējām un dzimumu līdztiesību, tāpēc pēc iespējas vairāk sievietēm ir jābūt politikā un jāieņem augsti politiskie amati, turklāt ne tikai brīžos, kad kādā no politikas jomām ir krīze.

14. Saeimā tika ievēlētas 30 sievietes, kas ir lielākais ievēlēto sieviešu skaits Latvijas parlamentā. Vidējais sieviešu īpatsvars parlamentos ir aptuveni 25% un pētījumi rāda, ka gandrīz puse pasaules iedzīvotāju uzskata, ka vīrieši ir labāki politiskie līderi nekā sievietes. Tas liek domāt, ka sieviešu pārstāvība varētu tikt skaidrota ar zemo sabiedrības atbalstu.

Centrs MARTA nu jau 20 gadus, tuvojoties Saeimas, pašvaldību un Eiropas Parlamenta vēlēšanām, aicina BALSOT PAR SIEVIETI. Līdz ar to Latvijā, kur sabiedrība ilgstoši politikā labāk ir redzējusi vīrieti, abās pēdējās parlamenta vēlēšanās ir noticis straujš sieviešu īpatsvara pieaugums.

Trīs Centra MARTA priekšvēlēšanu diskusiju dalībnieces ieņem ministru posteņus valdībā.

2022. gads Centram MARTA bijis starptautiski nozīmīgs, iegūstot īpašo konsultatīvo statusu ANO Ekonomikas un sociālo jautājumu padomē (ECOSOC), kas ļauj ievērojami plašākā mērogā sniegt vērtējumu ANO.

Sākoties Krievijas iebrukumam Ukrainā un uzzinot par milzīgo bēgļu plūsmu, Centrs MARTA bija viena no organizācijām, kas vērsa starptautisko organizāciju uzmanību cilvēku tirdzniecības riskiem un vienotas politikas trūkumam seksuālās ekspluatācijas novēršanai.

Ar dzimumu saistītas vardarbības un cilvēku tirdzniecības risks militāro konfliktu laikā palielinās. Aptuveni 90% bēgļu no Krievijas kara Ukrainā bija sievietes un bērni, kas īpaši tiek pakļauti cilvēku tirdzniecības riskiem.

JAUNATNES PROGRAMMAS

Iniciatīva un līdzdalība

Nepārvērtējams ir Centra MARTA ieguldījums darbā ar jauniešiem visā Latvijā, kas ar katru gadu kļūst ietekmīgāks, rezultatīvāks un starptautiski pamanāmāks.

Centra MARTA Jaunatnes programmu pamats ir neformālā izglītība – diskusijas, grupu darbs, pašrefleksijas uzdevumi, situāciju, attieksmju un rīcību analīze. Tas ir interaktīvs un saistošs veids, lai izprastu un runātu par tradicionālajiem dzimumu stereotipiem, dažādajiem vardarbības veidiem un veselīgām attiecībām, kas balstītas līdztiesībā un cieņā.

Jaunieši:

"Man patika mācīties par veselīgām/neveselīgām attiecībām. Patika izrunāties un izteikt savu viedokli."

"Superīgs formāts -diskusija; par šo tēmu jārunā daudz, daudz vairāk, jo arī diskusijas gaitā atklājās, ka zināšanu sabiedrībai trūkst."

Jaunatnes darbinieki:

"Jaunieši ļoti atklāti runāja par piedzīvotajiem konfliktiem un nesaskaņām ar draugiem, reti kurš gribēja izteikties par ģimeni. Jauniešiem patīk izmantotās metodes un pieejas informācijas nodošanai, par to arī kompliments. Visi kā viens no jauna apguva visas stadijas konfliktu risināšanai un paši arī sāka apzināties, ka reizēm konfliktu nemaz nav tik grūti atrisināt, bieži aizspriedumi un nezināšana viņus tur prom no mērķa-izlīgt", grupas vadītāja Gulbenē.

"Jaunieši saprata, ka stereotipi mums palīdz ātrāk atšķirt lietas, bet var arī kaitēt, ievietojot dažādus cilvēkus noteiktās "kastītēs" un jau no mazotnes mūsu uztvere un dzimte tiek

ietekmēti. Savā jauniešu sabiedrībā dzimumu līdztiesības problēmas viņi tik traki neizjūt, bet atzīst, ka sabiedrībā kopumā tās joprojām pastāv”, grupas vadītāja Alūksnē.

- 2022. gadā 220 jaunieši vecumā no 12 līdz 18 gadiem no visas Latvijas ir mācījušies par veselīgām savstarpējām attiecībām.
- Jauniešu grupu metodoloģiju vardarbības prevencijai ir apguvuši 12 jaunatnes darbinieki un vairāk kā 100 jaunatnes darbinieki ir piedalījušies Centra MARTA rīkotajos semināros un darbnīcās.
- 60 speciālisti savas profesionālās kompetences darbam ar jauniešiem (vardarbības un atkarību izraisošo vielu prevencija; izdegšanas mazināšana) ir stiprinājuši starptautiskās apmācībās Spānijā, Rumānijā, Ungārijā, Skotijā, Lietuvā, Igaunijā un Bulgārijā.
- Izveidoti vairāki instrumenti un metodoloģijas:
 - metodoloģija ar 40 aktivitātēm atkarību izraisošo vielu prevencijai jauniešu vidē latviešu un angļu valodās;
 - pilotētas jauniešu grupu metodoloģijas rokasgrāmatas, kas ir pieejamas angļu, spāņu, rumāņu un bulgāru valodās.
- Radīts pētījuma ziņojums par vardarbības izplatību un labbūtību jauniešu vidē.
- Radīts politikas rekomendāciju dokuments par vardarbības prevenciju darbā ar jaunatni www.regroup-project.eu
- Radīta rokasgrāmata iekļaujošu mobilitāšu veidošanai un rokasgrāmata par iekļaujošu komunikāciju latviešu, angļu, spāņu un itāļu valodās.
- Radīta online platforma ar rīkiem un metodēm izdegšanas (pieejams <https://elmenyakademia.hu/> sadaļā Trainings – HEARTLAND)
- Radīta rokasgrāmata “Drosme runāt!”: tiešsaistes 10 nodarbību cikls studentiem par vardarbības prevenciju un dzimumu līdztiesības veicināšanu.

Rokasgrāmatas ir pieejamas www.marta.lv

Pašvaldībām būs jāattīsta darbs ar jaunatni.

Cerīgs sākums

Centra MARTA Jaunatnes programmas speciālisti ir uzsākuši sarunas un sadarbību ar Latvijas pašvaldībām par Jauniešu grupu metodoloģijas integrēšanu pašvaldību jaunatnes darbā.

Apjomīgie grozījumi Jaunatnes likumā paredz noteikt pašvaldībām konkrētus pienākumus, lai uzlabotu jauniešu dzīves kvalitāti, radot viņiem atbalstošu vidi un iesaistot tās veidošanā, veicināt jauniešu iniciatīvas, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē.

Projekti un iniciatīvas realizētas ar Erasmus+ programmas , LR Labklājības ministrijas , Federālās Ārlietu ministrijas, TIDES foundation, Swiss Philanthropy Foundation, Lielbritānijas un ASV vēstniecībām Latvijā un LR Izglītības un zinātnes ministrijas Jaunatnes politikas valsts programmas 2022.-2024. gadam atbalstu.

ATTĪSTĪBAS SADARBĪBA

Iekļaušana un taisnīgums

2022. gads Centra MARTA ekspertiem bija aizrautīga darba gads Uzbekistānā, lai paaugstinātu nevalstisko organizāciju kapacitāti valsts pakalpojumu nodrošināšanā sievietēm un citām iedzīvotāju grupām ievainojamās situācijās lauku apvidos.

Sieviešu konsultatīvo grupu izveide sadarbībā ar Uzbekistānas ANO Attīstības programmu, kuru finansē Eiropas Savienība, un LR Ārlietu ministriju palīdz nodrošināt publisko pakalpojumu pieejamību dažādos Uzbekistānas reģionos 7 pilotvietās.

Ir izveidotas 7 sieviešu konsultatīvās grupas 7 valsts pakalpojumu centros reģionos, tā nodrošinot nevalstisko organizāciju iesaisti valsts pakalpojumu sniegšanā.

Centrs MARTA ir sekmējis procesa virzību, nodrošinājis ekspertu apmācību konsultatīvo grupu attīstībai un vadīšanai sadarbībā ar partnerorganizāciju Uzbekistānā (Pilsonisko iniciatīvu atbalsta centru/CISC).

Notikušas speciālistu apmācības un atbalsta vizītes Uzbekistānā – Taškentā, Namangānā, Nukusā.

Vērtīgs un vajadzīgs instruments Uzbekistānas speciālistiem ir Centra MARTA izveidotais tiešsaistes kurss sieviešu konsultatīvo grupu konsultantiem un personām par dzimumu līdztiesību, diskrimināciju, vardarbību pret sievietēm, komunikāciju ar mērķa grupām un sabiedrību.

2022. gadā īstenotie projekti un programmas:

- ĀM finansēts projekts “Attālināta psihoemocionālā atbalsta sniegšana Austrumukrainas iedzīvotājiem”.
- ĀM finansēts projekts “Patvērums kara noziegumos cietušām sievietēm un meitenēm”.
- ĀM finansēts projekts “Atbalsts sieviešu aktīvismam Ukrainā: “Sievietes, miers un drošība” politikas veicināšana”.
- Valsts programma „Par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu cilvēku tirdzniecības upuriem sniegšanu”.

- Valsts programma „Sociālās rehabilitācijas pakalpojums no vardarbības cietušām pilngadīgām personām”.
- Līgums par valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu biedrībai „Centrs MARTA” juridiskās palīdzības nodrošināšanai no vardarbības cietušām sievietēm.
- Rīgas sociālā dienesta programma "Individuālās sociālās rehabilitācijas programmas nodrošināšana pieaugušajiem".
- Rīgas sociālā dienesta programma “Atbalsta grupas pakalpojumu personām, kuras cietušas no vardarbības”.
- Ziedot.lv finansētais projekts “Palīdzi izrauties no vardarbības ģimenē (DOD 5)”.
- Nīderlandes vēstniecības finansēts projekts “Supervīziju nodrošināšana un kapacitātes celšana biedrības Centrs MARTA speciālistiem”.
- Projekts “Igaunijas speciālistu izpratnes veicināšana par vardarbību ģimenē”.
- Baltijas jūras valstu padomes finansēts projekts “Droša Vide”.
- Lielbritānijas vēstniecības atbalstīts projekts “Pētījums un darbnīcas, lai veicinātu atbalstu cilvēku tirdzniecības upuriem”.
- The Charities Aid fonda finansēts projekts “Atbalsts sievietēm Latvijā”.
- EK patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda (AMIF) finansēts projekts “COALESCE Juridiskas, psiho sociālas un ekonomiskas iespējas integrēt no cilvēku tirdzniecības seksuālajai ekspluatācijai cietušas trešo valstu valstspiederīgās”.
- King Baudouin fonda līdzfinansēts projekts “Droši un brīvi Latgalē”.
- Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas grantu 2014.-2021. gadam programmas “Aktīvo iedzīvotāju fonds” divpusējās sadarbības iniciatīva “MARTAs jaudas celšana iedvesmojoši sadarbojoties”.
- Valsts budžeta finansētās programmas “Ģimenei draudzīga pašvaldība” projekts “Atbalsts Centra MARTA Rēzeknes filiāles darbībai, veicinot ģimeņu, kurās aug bērni, labklājību un interešu aizstāvību”.
- ES programmu izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā „Erasmus+” projekts “Prevencija ++. Neformālā izglītība un prevencija.
- Baltijas jūras valstu padomes finansēts projekts “Drosme rūpēties! Baltijas valstīs”.
- ES Erasmus programmas projekts “ID-PRO”.
- ES Erasmus + programmas Stratēģiskās partnerības projekts “Heartland”.
- ASV vēstniecības un ASV Valsts departamenta fonda (Alumni Engagement Innovation Fund) līdzfinansēts projekts “Drosme runāt: Dzimumu diskriminācijas un vardarbības novēršana Latvijas augstskolās”.
- Eiropas Savienības programmu izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā „Erasmus+ KA2 stratēģiskās partnerības projekts “Pilnveidota un uzlabota Jauniešu grupu metodoloģija veselīgu attiecību veidošanai”.
- Tides fonda finansēts projekts “Ilgtspējīga un jēgpilna Jauniešu grupu metodoloģijas izplatīšanas (scaling) modeļa izstrāde”.
- Swiss Philanthropy fonda finansēts projekts “Monitorings un novērtēšanas stratēģija MARTAs jaunatnes programmām”.
- ES ERASMUS + programmas Stratēģiskās partnerības projekts “Aktīvisms dzimumā balstītas vardarbības novēršanai”.

- Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģu finanšu instrumentu 2014.-2021.gadam Aktīvo iedzīvotāju fonda Latvijā programmas “Demokrātijas kultūra” projekts “Sieviešu tiesību kultūra – Demokrātijas stūrakmens”.
- Projekts “Pretdarbība anti-gender kustībai Bulgārijā, Latvijā un Ziemeļmaķedonijā”
- Valsts budžeta finansēts NVO fonda programmas projekts “Biedrības “Centrs MARTA” darbības stiprināšana”.
- ĀM un ANO attīstības programmas Uzbekistānā līdzfinansēts projekts “Vietējo NVO kapacitātes celšana publisko pakalpojumu nodrošināšanā sievietēm un citām ievainojamām grupām lauku apvidos. Atbalsts Sieviešu Konsultatīvo grupu izveidei 5 pilot centros.”
- Lielbritānijas vēstniecības atbalstīts projekts “Izpratnes veicināšana par ģimenes vardarbības jautājumiem Latvijā”.
- Vācijas valdības finansēts projekts „Pret sievietēm un meitenēm vērstās vardarbības prevencija Latvijā”.
- LM finansējums Hibrīda modeļa konferences un diskusiju organizēšanai par emocionālās vardarbības ģimenē visaptverošu un efektīvu risinājumu piemērošanu.

Darbības nodrošinājums

MADARA Cosmetics AS; EazyOne, SIA; Mobilly, SIA; Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka; Riga TechGirls, biedrība; Atbalstu Latviju, biedrība; Circle K Business Centre, SIA; LNK Industries, AS; PROGRESS ME, SIA; Darling Im home, SIA; Golden Hour, SIA; Elegances studija, SIA; HENKEL Latvia, SIA; Wrong Digital, SIA; Rīgas Lutera draudze, Rīgas Starptautiskais sieviešu klubs; AVON Cosmetics; individuālie ziedotāji, UK ONLINE GIVING FOUNDATION; Finlands Svenska Marthaforbund (Somija), Venner AV Martasenteret, AGDER FYLKESKOMMUNE (Norvēģija), SISTERHOOD IS GLOBAL INSTITUTE, Donor Direct Action ziedotāji (ASV), STRATEGY FOR HUMANITY EDUCATION FUND (ASV), Scandiweb.com, BestMexicanBeachPebbles.Com, Transferwise Ltd, Zviedrijas vēstniecība Latvijā, Somijas vēstniecība Latvijā, Norvēģijas vēstniecība Latvijā, Kanādas vēstniecība Latvijā, ASV vēstniecība Latvijā, Nīderlandes vēstniecība Latvijā, Lielbritānijas vēstniecība Latvijā, Vācijas vēstniecība Latvijā, Francijas vēstniecība Latvijā.